

ภาษาศาสตร์ในหน่วยคำของภาษาไทย*

Linguistics in the Word units of the Thai Language

วนิชญา น้อยบางยาง

Kanitta Noybangyang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: nutoonj@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดภาษาศาสตร์ในหน่วยคำของภาษาไทย โดยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ในภาษาไทย พบว่า ภาษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ทุกชาติทุกภาษาใช้ในการสื่อสาร เพราะทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ล้วนต้องอาศัยภาษาในการสื่อสารหรือถ่ายทอดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน หรือแม้กระทั่ง ภาษาท่าทาง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภาษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาไทย เพื่อให้สามารถเข้าใจลักษณะของภาษาไทยและสามารถวิเคราะห์ภาษาไทยได้อย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องศึกษาภาษาในแง่ของภาษาศาสตร์ด้วย ทั้งนี้เพราะภาษาศาสตร์ถือเป็นศาสตร์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ภาษาต่างๆ ได้ดี แต่เนื่องจากภาษาศาสตร์ยังถือว่าเป็นศาสตร์ที่ค่อนข้างใหม่และหลายคนยังเข้าใจผิดหรือไม่คุ้นเคยมากนักเกี่ยวกับศาสตร์นี้ ดังนั้นบทความนี้จึงจะแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของหน่วยคำของภาษาไทยและภาษาศาสตร์

คำสำคัญ: หน่วยคำของภาษาไทย; ภาษาศาสตร์

Abstract

This academic article aims to present linguistic concepts in the Thai word units. By studying information from documents and research, the conceptual framework of linguistics in Thai language, it was found that language is an important tool used by all human beings of all languages to communicate. Because every activity that occurs on a

*ได้รับบทความ: 20 มกราคม 2564; แก้ไขบทความ: 28 เมษายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2564

Received: January 20, 2021; Revised: April 28, 2021; Accepted: June 30, 2021

daily basis requires language to communicate or transmit at all. Whether spoken language, written language or even body language so will see that language is very important and essential language education, especially Thai language. To be able to understand the characteristics of the Thai language and to be able to analyze the Thai language clearly. Therefore it is necessary to study language in terms of linguistics as well. Because linguistics is a science that can be applied in the analysis of languages well, but because linguistics is still considered a relatively new science and many people are misunderstood or not very familiar with it. Therefore, this article will provide an overview of the Thai language units and linguistics.

Keywords: Units of Thai language; linguistics

1. บทนำ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดภาษาศาสตร์ในหน่วยคำของภาษาไทย เพราะภาษาเป็นเครื่องแสดงความเจริญของสังคม เมื่อชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้กำหนดใช้ภาษาประจำกลุ่มแล้ว ภาษานั้นก็นับเป็นภาษาแม่เมื่อสมาชิกของสังคมนั้นได้มีการติดต่อกันมีการเผยแพร่วัฒนธรรม การถ่ายทอดวิทยาการ หรือมีความสัมพันธ์ในด้านใดก็ตาม ก็จะมีการยืมคำกัน ภาษาจึงนับเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของสังคม เป็นส่วนที่ถ่ายทอดลักษณะแท้จริง เป็นการแสดงอารยธรรมต่างๆ ถึงขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่ของผู้พูดภาษานั้นๆ ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของภาษาไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 868) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “ภาษา” ว่า “ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความหมายของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษา

ราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม เสียงตัวหนังสือ หรือกิริยาอาการที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ”

พระยาอนุนานราชชน (เสฐียรโกเศศ) (2522) กล่าวว่า ภาษาตามความหมายของนิรุกติศาสตร์คือ วิธีที่มนุษย์แสดงความรู้สึกในใจเพื่อให้ผู้ที่ต้องการให้รู้ได้รู้จะเป็นเพราะต้องการบอกความในใจที่นึกไว้หรือเพื่อระบายความในใจที่อัดอั้นอยู่ให้ปรากฏออกมาภายนอก โดยใช้เสียงพูดที่มีความหมายตามที่ได้ตกลงรับรู้กัน ซึ่งมีผู้ได้ยินรับรู้ และเข้าใจ

Sapir (1921, p. 8) ได้ให้นิยามคำว่า “ภาษา” ไว้ว่า “ภาษาเป็นวิธีที่เป็นของมนุษย์โดยเฉพาะเท่านั้น และไม่ใช่สิ่งที่เป็นสัญชาตญาณแต่มีไว้เป็นเครื่องมือสื่อสารความคิดความรู้สึกและความต้องการของตน และมนุษย์จะกระทำโดยการเปล่งเสียง ระบบของสัญลักษณ์ซึ่งเป็นเสียงออกมาโดยตั้งใจ” และได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า ภาษาศาสตร์ ไว้ดังนี้

นันทนา รณเกียรติ (2548, หน้า 1) ได้ให้นิยามว่า ภาษาศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับภาษาต่างๆ ไปของมนุษย์ตามแนววิทยาศาสตร์

ชลธิชา บำรุงรักษ์ และนันทนา รณเกียรติ (2558, หน้า 10) ได้ให้นิยามว่า ภาษาศาสตร์ หมายถึง การศึกษาภาษาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาคำอธิบาย หรือคำตอบเกี่ยวกับภาษามนุษย์ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษามือ โดยศึกษาว่า ภาษาที่ศึกษามีส่วนมูลฐานอะไรบ้าง และส่วนมูลฐานเหล่านั้นประกอบกันเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าได้อย่างไร ตลอดจนสร้างสมมติฐานเกี่ยวกับโครงสร้างภาษาและสามารถพิสูจน์สมมติฐานนั้นได้

กล่าวโดยสรุป ภาษาศาสตร์ คือ การศึกษาภาษาใดภาษาหนึ่งด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน ดังนั้นจึงถือเป็นวิธีการที่สามารถวิเคราะห์ภาษาได้อย่างชัดเจน ลึกซึ้ง เป็นประโยชน์มากซึ่งในยุคแห่งโลกปัจจุบัน ภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ (Computational Linguistics) มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสาร เช่น การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ภาษาการสร้างชุดข้อมูลภาษาด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับภาษา เพื่อให้ทันต่อโลกในยุคปัจจุบัน

2. ความหมายของหน่วยคำ

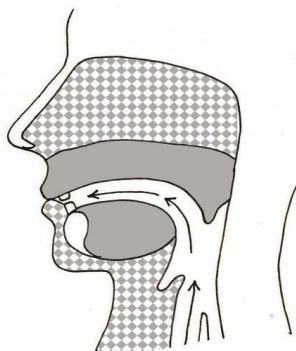
หน่วยคำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุดในภาษาที่มีความหมาย ซึ่งในคำ 1 คำ จะต้องมีหน่วย

คำเป็นองค์ประกอบ อย่างน้อย 1 หน่วยคำ เช่น กะทิ มะลิ มรสุม ดังนั้น การออกเสียงในภาษาไทยของหน่วยคำคือลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะในการออกเสียงที่เคลื่อนไหวได้และอวัยวะที่เคลื่อนไหวไม่ได้ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะลักษณะการออกเสียงของภาษาไทยซึ่งมีดังต่อไปนี้ (กาญจนา นาคสกุล, 2551, หน้า 56-59)

1. เสียงระเบิด (plosive) หมายถึง เสียงพยัญชนะที่เกิดจากการที่ลมเปลี่ยนออกมาจากปอดผ่านเส้นเสียงแล้วมาถูกกักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งของปาก เมื่อเปิดส่วนที่กักไว้ลมจึงพุ่งออกมาโดยแรงเช่น ปิดริมฝีปากทั้งสอง หรือเอาลิ้นปิดหลังฟันหรือปุ่มเหงือก หรือเอาลิ้นส่วนหลังยกชิดเพดานแข็งและเพดานอ่อน เสียงระเบิดแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ

1.1 เสียงระเบิดแบบไม่มีลมหรือสลิล (unaspirated plosive) หมายถึง การที่ลมจากปอดมาถูกกักในช่องปากแล้วถูกปล่อยออกมาโดยแรง แต่เมื่อเอามืออังไว้ที่บริเวณริมฝีปากจะรู้สึกว่ามีลมตามเสียงนั้นออกมาหรือมีออกมาน้อยมาก เช่น เสียง ป /p/ หรือเสียง ก /k/ เป็นต้น

1.2 เสียงระเบิดแบบมีลมหรือชนิด (aspirated plosive) หมายถึง การที่ลมจากปอดถูกกักในช่องปากตรงที่ใดที่หนึ่งแล้วถูกปล่อยออกมาพร้อมกับลมกลุ่มหนึ่งซึ่งเราสามารถรู้สึกได้ด้วยการเอามืออังไว้ที่บริเวณริมฝีปาก เช่น เสียง พ ผ /ph/ หรือเสียง ฉ ช /ch/ เป็นต้น

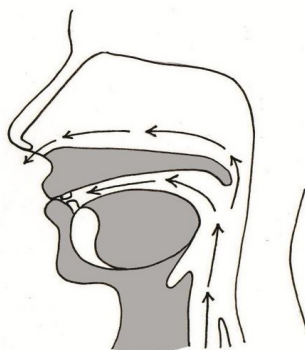

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะการออกเสียงระเบิด

2. เสียงกัก หรือเสียงหยุด (stop) หมายถึง เสียงพยัญชนะซึ่งเกิดจากลมจากปอดถูกเปลี่ยนผ่านเส้นเสียงออกมาแล้วถูกกักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งแล้วลมอาจถูกกลืนเข้าไปในลำคอไม่พุ่งออกมาเหมือนเสียงระเบิด เช่น เสียงพยัญชนะตัวสะกดในคำว่า คัด รับ มักเป็นต้น

3. เสียงนาสิก (nasal) หมายถึง เสียงพยัญชนะซึ่งเกิดจากลมที่ออกจากปอดผ่านเส้น

เสียงออกมาแล้วถูกกักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง แล้วจึงปล่อยลมให้ออกมาทางช่องจมูก โดยบังคับลิ้นไก่และเพดานอ่อนให้อยู่ในลักษณะพับเพื่อเปิดช่องด้านหลังให้ลมออกไปทางจมูก เช่น เสียง ม /m/ หรือเสียง น /n/ เป็นต้น แต่ถ้าลมหนีออกไปทางจมูกในขณะที่เราเปล่งเสียงออกมาทางปาก เราเรียกว่าเสียงขึ้นจมูก (nasalized sound) เช่น เสียงสระที่ตามและนาเสียงนาสิกในภาษาไทย

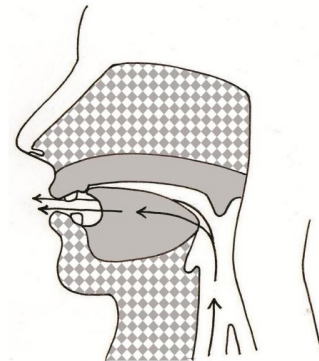

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะการออกเสียงนาสิก

4. เสียงข้างลิ้น (lateral) หมายถึง เสียงพยัญชนะที่เกิดจากลมออกจากปากทางด้านข้างของลิ้น เมื่อลมที่ผ่านเส้นเสียงออกมาถึง

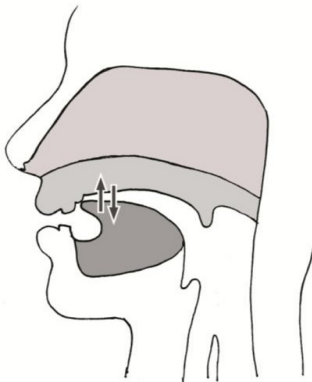
ช่องปาก ให้ลิ้นกดเพดานตรงแนวช่องกลางลิ้นไว้ แล้วปล่อยให้ลมออกทางด้านข้าง เช่น เสียง ล /l/ เป็นต้น

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะการออกเสียงข้างลิ้น

5. เสียงร่ว (trill หรือ roll) หมายถึง เสียงพยัญชนะซึ่งถูกลมไปกระทบอวัยวะอื่นหลายๆ

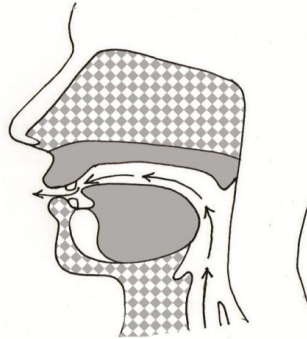
ครั้งจนเกิดอาการร่ว เช่น ปลายลิ้นที่ไปกระทบปุ่มเหงือกหลายครั้งจนทำให้เกิดเสียง ร /r/ เป็นต้น

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะการออกเสียงร่ว

6. เสียงเสียดแทรก (fricative) หมายถึง เสียงพยัญชนะซึ่งในเวลาออกเสียงลมที่ออกมาจะออกมาอย่างไม่สะดวก ต้องผ่านช่องแคบในปากจน

เกิดเสียงดังซู่ซ่า เช่น ริมฝีปากหรือฟันอยู่ใกล้กันมากหรือลิ้นอยู่ใกล้อวัยวะในปากมาก เช่น เสียง ฟ /f/ เสียง ซ ส ศ ษ /s/ เป็นต้น

ภาพที่ 5 แสดงลักษณะการออกเสียงเสียดแทรก

7. เสียงกึ่งเสียดแทรก (affricate) หมายถึง เสียงพยัญชนะที่ออกประสมกันระหว่างเสียงกัก และเสียงเสียดแทรก โดยเวลาออกเสียงครั้งแรก จะหยุดลมไว้ที่ตำแหน่งของฐานกรณ์ก่อนแล้ว จึงปล่อยลมออกมาแบบเสียงเสียดแทรก เสียง ฉ ข ในบางครั้งเป็นเสียงกึ่งเสียดแทรก ซึ่งเป็นการออกเสียงที่ไม่ถูกต้องนักในภาษาไทย

8. เสียงครึ่งสระหรืออัมสระ (approximant) หมายถึง เสียงพยัญชนะซึ่งออกเสียงโดยทำอาการทุกอย่างเหมือนออกเสียงสระ อี /i:/ และ อุ /u:/ แต่ปล่อยลมออกมาทางช่องปาก กล่าวคือเมื่อออกเสียงสระ อี/i:/ ให้ยกลิ้นใกล้เพดานแข็ง แล้วปล่อยลมออกมาทางช่องปากและเลื่อนปากลงมาจะได้เสียง ย /j/ แต่เมื่อทำอาการเหมือนออกเสียงสระ อุ /u:/ ให้ลิ้นส่วนหลังยกขึ้นใกล้เพดานอ่อนแต่ปล่อยลมออกทางช่องปากโดยปล่อยริมฝีปาก ซึ่งห่อลมออก จะได้เสียง ว /w/

จากข้างต้นจะเห็นว่าในการออกเสียง พยัญชนะแต่ละเสียงนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมีอยู่ 2

ประการคือ อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาต้องทราบว่าเสียงที่จะออกนั้นใช้ฐานกรณ์ใดเป็นอวัยวะส่วนใด และอีกประการคือ ลักษณะการออกเสียงว่าเป็นเสียงชนิดใด ตัวอย่างเช่น หากต้องการออกเสียง /ต/ ที่ถูกต้อง ต้องใช้ฐานกรณ์คือ ปุ่มเหงือกและปลายลิ้น และต้องออกเสียงแบบเสียงระเบิด เป็นต้น

3. หน่วยคำในภาษาไทย

จรัสวิไล จรูญโรจน์, หม่อมหลวง (2548, หน้า 103) ได้ให้ความหมายของหน่วยคำ หมายถึง หน่วยอิสระที่เล็กที่สุดที่มีความหมาย ดังนั้น หน่วยใดๆ จะเป็นคำได้จะต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 3 ประการ คือ 1) อยู่เป็นอิสระได้ 2) เล็กที่สุด แบ่งแยกให้เล็กลงกว่านี้ไม่ได้ และ 3) มีความหมาย

จินดา เสงสมบุรณ์ (2542, หน้า 141) ได้ให้นิยามของ หน่วยคำ หมายถึง หน่วยที่เล็กที่สุดในภาษาซึ่งมีความหมายและความหมายของหน่วยคำนี้จะคงเดิมเสมอ ไม่ว่าหน่วยคำนั้นจะปรากฏอยู่

ที่ได้ในประโยค

วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ (2549, หน้า 15-19) ได้อธิบายลักษณะของหน่วยคำไว้ดังนี้

1. หน่วยคำเป็นหน่วยที่มีความหมาย ตัวอย่างเช่น

- เขาตีหมาแพเป็นประจำ
- กาบินมาเกาะที่หลังคาบ้าน
- เขาเทน้ำจากกาลลงในแก้ว
- อย่ากาคะแนนให้พวกซื้อเสียง

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีคำว่า “กา” หลายคำ คำว่า กา ในตัวอย่างแรก ไม่จัดเป็นหน่วยคำเพราะไม่มีความหมาย เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำ ส่วนคำว่า “กา” ในตัวอย่างที่เหลือล้วนจัดเป็นหน่วยคำทั้งสิ้น เนื่องจากมีความหมายกล่าวคือ “กา” ในตัวอย่างที่ 2 หมายถึง “นกชนิดหนึ่ง” “กา” ในตัวอย่างที่ 3 หมายถึง “ภาชนะสำหรับตม่น้ำ” และ “กา” ในตัวอย่างที่ 4 หมายถึง “ทำเครื่องหมาย”

2. หน่วยคำเป็นองค์ประกอบย่อยของคำหากวิเคราะห์องค์ประกอบของคำจะต้ององค์ประกอบย่อยถ้าองค์ประกอบย่อยเป็นหน่วยที่มีความหมายก็เรียกว่า หน่วยคำ คำหนึ่งคำต้องมีองค์ประกอบเป็นหน่วยคำอย่างน้อย 1 หน่วยเสมอ ส่วนจำนวนสูงสุดของหน่วยคำที่สามารถประกอบเข้าเป็นคำคำเดียวในแต่ละภาษามีจำนวนไม่เท่ากัน ในภาษาไทย คำมีหน่วยคำเป็นองค์ประกอบได้ 1-4 หน่วย คำที่มีหน่วยคำมากกว่า 5 หน่วย มักเป็นศัพท์ทางวิชาการ ศัพท์บัญญัติ ชื่อเฉพาะหรือราชาศัพท์ ตัวอย่างเช่น

คำที่มีหน่วยคำ 1 หน่วย ตา แผลงกะทัดรัด สังกะสี

คำที่มีหน่วยคำ 2 หน่วย ตาขาว (ตา-ขาว) แผลงวัน (แผลง-วัน)

คำที่มีหน่วยคำ 3 หน่วย ทองคำขาว (ทอง-คำ-ขาว) นักการเมือง(นัก-การ-เมือง)

คำที่มีหน่วยคำ 4 หน่วย ตัวสัญญาใช้เงิน (ตัว-สัญญา-ใช้-เงิน)

คำที่มีหน่วยคำ 5 หน่วย ผู้รับเหมาก่อสร้าง (ผู้-รับ-เหมา-ก่อ-สร้าง)

คำที่มีหน่วยคำ 6 หน่วย ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท (ใต้-ฝ่า-ละออง-ธุลี-พระ-บาท)

3. หน่วยคำอาจเป็นเพียงหน่วยเสียงเดียวหรือเป็นพยางค์ก็ได้ ในภาษาไทยหน่วยคำมีพยางค์อย่างน้อย 1 พยางค์ เช่น น้ำ แผลว ทราญ แต่ในบางภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ หน่วยคำอาจมีเพียงหน่วยเสียงเดียว เช่น boys หน่วยเสียง /s/ หมายถึง ความเป็นพหูพจน์ เป็นต้น

4. หน่วยคำอาจมีพยางค์ได้มากกว่า 1 พยางค์เช่น มรดก มี 3 พยางค์ เป็นต้น

5. หน่วยคำอาจมีรูปแปรได้ รูปแปรของหน่วย เรียกว่า หน่วยคำย่อย (allomorph) แต่ต้องใช้ในความหมายเดียวกัน ตัวอย่างในภาษาไทย เช่น

ว้าว --> จ้าว

ควาย --> ฟาย

ดิฉัน --> อีฉัน ดิฉัน อะฮัน เตียน ดั้น

จากลักษณะของหน่วยคำข้างต้น จะเห็นว่า คำและหน่วยคำมีความแตกต่างกัน หน่วยคำบางหน่วยมีขนาดเท่ากับคำแต่บางหน่วยคำเป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำเท่านั้น นอกจากนี้ นักภาษาศาสตร์ยังได้แบ่งหน่วยคำเป็นประเภทต่างๆ ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

4. ประเภทของหน่วยคำ

การจำแนกประเภทของหน่วยคำนั้นมีเกณฑ์ที่ใช้จำแนก 3 เกณฑ์ คือ เกณฑ์ลักษณะที่หน่วยคำปรากฏ เกณฑ์หน้าที่ของหน่วยคำและ เกณฑ์ความหมาย (ชลธิชา บำรุงรักษ์ และนันทนา วรรณเกียรติ, 2558, หน้า 94) ดังนี้

1. จำแนกตามลักษณะที่หน่วยคำปรากฏ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทย่อยคือ

1.1 หน่วยคำอิสระ (free morpheme) คือ หน่วยคำที่สามารถปรากฏตามลำพังได้ไม่ต้องเกาะติดกับหน่วยคำอื่น เช่น พ่อ แม่ หัว ไก่ แดง เป็นต้น

1.2 หน่วยคำไม่อิสระ (bound morpheme) คือ หน่วยคำที่ไม่สามารถปรากฏตามลำพังได้ แต่ต้องปรากฏร่วมกับคำอื่นเสมอ เช่น นัก- ผู้- ชาว- การ- -กร -ภาพ เป็นต้น

2. จำแนกตามหน้าที่ของหน่วยคำแบ่งได้เป็น 2 ประเภทย่อยคือ

2.1 หน่วยคำแกน (root) คือ หน่วยคำที่ทำหน้าที่หลักของคำและให้ความหมายสำคัญของคำที่เป็นส่วนประกอบ เช่น สอน เร็ว ต้นไม้ เป็นต้น

2.2 หน่วยคำเติม (affix) คือ หน่วยคำที่มาประกอบกับหน่วยคำแกนเพื่อทำให้เกิดคำใหม่ หรือเพื่อแสดงลักษณะทางไวยากรณ์ของคำ แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

2.2.1 หน่วยคำเติมหน้าหรืออุปสรรค (prefix) คือ หน่วยคำเติมที่ปรากฏอยู่หน้าหน่วยคำแกน เช่น นักเรียน ผู้หญิง ขาวนา เป็นต้น

2.2.2 หน่วยคำเติมหลังหรือปัจจัย (suffix) คือ หน่วยคำเติมที่ปรากฏอยู่ท้ายหน่วยคำแกน เช่น พิจารณ์ เสรีภาพ วัตถุนิยม เป็นต้น

2.2.3 หน่วยคำเติมกลางหรืออาคม (infix) คือ หน่วยคำเติมที่ปรากฏแทรกอยู่ภายในหน่วยคำแกน เช่น

ทลาย แปลว่า พัง, แตก

ทำลาย แปลว่า ทำให้พัง, ทำให้แตก

เสร็จ แปลว่า แล้ว, จบ

สำเร็จ แปลว่า ทำให้แล้ว ทำให้จบ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า เราสามารถแยกหน่วยที่มีความหมายว่า “ทำให้” ออกมาได้ นั่นคือหน่วยคำ “ำ” ซึ่งเป็นหน่วยคำเติมกลางหน่วยคำแกนว่า ทลาย และ เสร็จนั่นเอง

3. จำแนกตามความหมาย แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.1 หน่วยคำบอกเนื้อหา (content morpheme) คือ หน่วยคำที่มีความหมายถึง “สิ่ง อากาการ การกระทำ คุณสมบัติ ลักษณะอาการ” ในภาษาคำโดด เช่น ภาษาไทย หน่วยคำบอกเนื้อหามักเป็นหน่วยคำแกนอิสระซึ่งมีฐานะเท่ากับคำ และจัดอยู่ในหมวดคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ ตัวอย่างเช่น คน เกิด ดี ช้ำ เป็นต้น

3.2 หน่วยคำไวยากรณ์ (grammatical morpheme) คือ หน่วยคำที่บ่งชี้ลักษณะหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ หน่วยคำชนิดนี้มีทั้งที่เป็นหน่วยอิสระ เช่น คำสรรพนามคำบุพบท คำสันธาน เป็นต้น และหน่วยคำคงต่างๆ เช่น ในภาษาอังกฤษมีหน่วยคำพหูพจน์ -s หน่วยคำอดีตกาล -ed หน่วยคำเปรียบเทียบ -er -est

เป็นต้นข้อสังเกตอย่างหนึ่งคือ การวิเคราะห์หน่วย ชนิดหน่วยคำอิสระ หน่วยคำแกนหรือหน่วยคำ บอกเนื้อหา มักจะไม่ค่อยพบปัญหามากนัก เพราะ เป็นหน่วยคำที่มีความหมายของตัวเองชัดเจน แต่ที่เป็นปัญหาในการวิเคราะห์มากคือ หน่วยคำ ไม่อิสระ หน่วยคำเติม และหน่วยคำไวยากรณ์ เพราะผู้ศึกษามักจะคิดว่าหน่วยดังกล่าวไม่มีความหมาย อาจเพราะไม่เคยเห็นหน่วยคำนั้นอยู่เดี่ยวๆ แต่จากนิยามของ “หน่วยคำ” คือ ต้องเป็นหน่วย ที่มีความหมาย ดังนั้นหน่วยคำทั้ง 3 ประเภทคือ หน่วยคำไม่อิสระ หน่วยคำเติม และหน่วยคำ ไวยากรณ์จะมีความหมายเมื่อไปประกอบกับ อีกหน่วยคำหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

นัก- หมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญ ผู้ที่มีอาชีพ หรือมักทำสิ่งนั้นๆ เช่น นักเรียน นักดนตรีนักเขียน นักแต่งเพลง นักร้อง เป็นต้น

ผู้- หมายถึง คนที่ทำกริยาหรืออาการนั้นๆ เช่น ผู้ป่วย ผู้หญิง ผู้ประสานงาน เป็นต้น

ชาว- หมายถึง คนที่อยู่在那นั้น ประกอบอาชีพนั้น สังกัดสถาบันนั้น หรือเป็นคนชาตินั้น เช่น ชาวนา ชาวไทย เป็นต้น

-กร หมายถึง ผู้กระทำ เช่น พิธีกร วิทยากร วิศวกร เป็นต้น

-ภาพ หมายถึง ความมี ความเป็น เช่น เสรีภาพ อิสระภาพ เอกภาพ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า หน่วยคำบางหน่วยเมื่ออยู่โดดๆ และเมื่อประกอบกับหน่วยอื่นจะมีความหมายต่างกัน นั้นย่อมหมายความว่าหน่วยคำคนละชนิดกัน เช่น

รูปภาพ (ภาพ หมายถึง สิ่งที่ปรากฏให้เห็น จัดเป็นหน่วยคำอิสระ)

มรณภาพ (-ภาพ หมายถึง ความมีชีวิตความเป็น จัดเป็นหน่วยคำไม่อิสระ)

5. การประกอบคำในภาษาไทย

การที่เรามีคำเพื่อใช้ในภาษาไม่สิ้นสุด ส่วนหนึ่งมาจากการที่เรานำหน่วยคำมาสร้างขึ้นใช้ในภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาไทยจะมีคำที่เกิดจากการนำหน่วยคำมาประกอบกันค่อนข้างมาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2548, หน้า 72) ได้อธิบายว่า การประกอบคำขึ้นใช้ในภาษาไทยมีอยู่ 2 วิธีคือ การรวมหน่วยคำและการซ้ำหน่วยคำ ซึ่งแต่ละวิธีมีลักษณะและรายละเอียดของการนำหน่วยคำมาประกอบเข้าด้วยกันดังนี้

1. การรวมหน่วยคำ หมายถึง การนำหน่วยคำตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปมาประกอบเข้าด้วยกัน ปรากฏเป็นคำใหม่ขึ้นแบ่งเป็น 2 ประเภท

1.1 คำผสม หมายถึง คำที่สร้างขึ้นด้วยการรวมหน่วยคำอย่างน้อย 2 หน่วยคำโดยที่มีหน่วยคำใดหน่วยคำหนึ่งเป็นหน่วยคำไม่อิสระ แบ่งเป็น 2 ประเภทย่อยคือ

1.1.1 คำผสมแท้คือ คำผสมที่มีหน่วยคำไม่อิสระทั้งหมด เช่น

หน่วยคำไม่อิสระ	หน่วยคำไม่อิสระ
นัก-	-เลง
ร่ำ-	-เริง
ครั้น-	-เครง

1.1.2 คำผสมเทียม คือ คำผสมที่มีหน่วยคำไม่อิสระประกอบเข้ากับหน่วย

คำอิสระ โดยหน่วยคำไม่อิสระที่นำมาประกอบนั้น อาจจะเป็นชนิดเต็มหน้า เต็มกลางหรือเต็มหลังก็ได้ เช่น

หน่วยคำไม่อิสระ	หน่วยคำอิสระ
สุ-	จิต
นัก-	เรียน
อนุ-	เคราะห์
หน่วยคำอิสระ	หน่วยคำไม่อิสระ
เกษตร	-กร
สังคม	-นิยม
เอก	-ภาพ

1.2 คำผสม หมายถึง คำที่เกิดจากการรวมหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำอิสระเข้าด้วยกัน แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

1.2.1 คำประสม หมายถึง คำที่เกิดจากการนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมายต่างกันอย่างน้อย 2 หน่วยมารวมกัน เกิดเป็นคำใหม่ คำหนึ่งมีความหมายใหม่ เช่น

ดอกฟ้า	หญิงที่สูงศักดิ์
ตึนก	รอยย่นที่ปรากฏที่
หางตา	มีลักษณะคล้ายตีนของกา
รองพื้น	เครื่องสำอางประเภท
หนึ่งใช้ทาผิวหน้าก่อนผัดแป้ง	

มือใหม่ ยังไม่ชำนาญ

1.2.2 คำซ้อน หมายถึง คำที่เกิดจากการนำหน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มาเรียงต่อกันโดยแต่ละคำนั้นมีความสัมพันธ์กัน ในด้านความหมาย ดังต่อไปนี้

1) ความหมายเหมือนกัน หมายถึง หน่วยคำอิสระที่นำมาซ้อนกันนั้น

หมายถึงสิ่งเดียวกันหรือเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ใหญ่โต ดูแล เร็วไว สูญหาย เลือกสรร

2) ความหมายคล้ายกัน หมายถึง หน่วยคำอิสระที่นำมาซ้อนกันนั้น มีความหมายใกล้เคียงกันหรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน พอจะจัดเข้าในกลุ่มเดียวกันได้ เช่น อ่อนนุ่ม ไรนา แข็งขา หน้าตา เขตแดน ถ้วยโถ โอชาม

3) ความหมายตรงกัน ซ้ำม หมายถึง คำที่นำมาซ้อนกันนั้นมีความหมายเป็นคนละลักษณะหรือคนละฝ่ายกัน เช่น ผิด ถูก ชั่วดี เหตุผล สูง ต่ำ ดำ ขาว

2. การซ้ำหน่วยคำ หมายถึง การกล่าวซ้ำหน่วยคำอิสระนั้นๆ 2 ครั้ง คำเกิดใหม่นั้นเรียกว่า “คำซ้ำ” หมายถึง คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระ 2 หน่วย ซึ่งเหมือนกันทุกประการหรืออีกนัยหนึ่ง การพูดหรือการเขียนคำใดคำหนึ่งอีกครั้ง ทำให้เกิดคำซ้ำในภาษาไทยคำทุกชนิดสามารถซ้ำได้ แต่ไม่ใช่คำทุกคำในแต่ละชนิดจะซ้ำได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความหมายของคำและบริบท เช่น เด็กๆ สาวๆ คำๆ กลัวยๆ ไปๆ มาๆ

6. สรุป

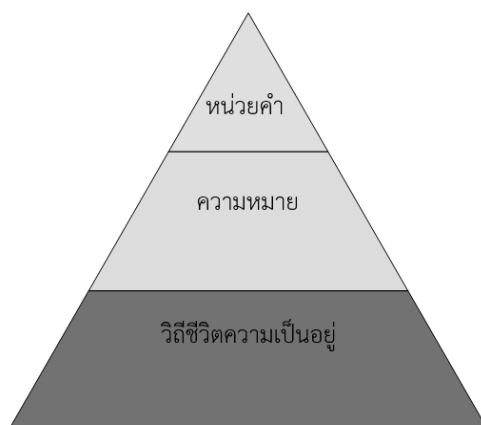
จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าในการออกเสียงแต่ละเสียงนั้น จำเป็นต้องเข้าใจทั้งอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงแต่ละฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียงแต่ละเสียงด้วย จึงจะสามารถออกเสียงนั้นๆ ได้ถูกต้อง ดังนั้น นักภาษาศาสตร์จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์เสียงเป็นอย่างมาก เพราะเสียงพูดหรือภาษาพูดเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้

ในการสื่อสารมากที่สุด นักภาษาศาสตร์จึงคิดตัวอักษรแทนเสียงที่เรียกว่า สัทอักษร เพื่อใช้ในการถ่ายทอดเสียงในแต่ละภาษา โดยในภาษาไทยเองก็มีสัทอักษรที่ใช้แทนเสียงภาษาไทยเพื่ออธิบายโครงสร้างของระบบเสียงในภาษาไทย สัทอักษรเหล่านี้ช่วยให้เราเข้าใจการออกเสียงของแต่ละภาษาและวิเคราะห์ภาษานั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น และการวิเคราะห์ในระดับคำมีหลายสิ่งที่จะต้องพิจารณาไม่ว่าจะเป็นหน่วยคำ การประกอบหน่วยคำหรือแม้กระทั่งการแบ่งชนิดของคำซึ่งมีอยู่หลายแบบ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หน่วยคำในภาษาไทยทำให้ผู้ศึกษาจะต้องมีความเข้าใจภาษาศาสตร์ เพราะแต่ละหน่วยคำจะมีความหมายที่แตกต่างกัน แต่ละความหมายนั้นสามารถสื่อสารกันได้เป็นเสียงคำพูดและการเขียนเมื่อหน่วยคำ คำหนึ่ง มารวมกันก็จะเป็นประโยคในการสื่อสารสามารถสะท้อนสังคมและวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมนั้นได้ เช่นหน่วยคำที่ว่า ผม ไปโรงเรียนมี 3 หน่วยคำ เป็นต้น ดังนั้นการใช้หน่วยคำในการสื่อสารอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้มากกว่า

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2551). *ระบบเสียงภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัลวิไล จรูญโรจน์, หม่อมหลวง. (2548). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จินดา เสงสมบุรณ์. (2542). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ชลธิชา บำรุงรักษ์ และนันทนา รณเกียรติ. (2558). *ภาษาคืออะไร* ในภาษาและภาษาศาสตร์. ดิpty ศรีนราวัฒน์ และชลธิชา บำรุงรักษ์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นันทนา รณเกียรติ. (2548). *สัทศาสตร์ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ). (2522). *นิรุกติศาสตร์ของเสฐียรโกเศศ (พระยาอนุमानราชชน)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2548). *คู่มือการศึกษาไทยศึกษา หน่วยที่ 1-15 = Thai studies*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2503). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). พระนครศรีอยุธยา: รุ่งเรืองธรรม.
- วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2549). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2: คำ การสร้างคำ และการยืมคำ*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- Sapir E. (1921). *Language: An Introduction to the Study of Speech*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.